

conserves, *almibararse*», que en aquest sentit és molt més probable que vingui del candí; això no es deu haver de separar de «*dàtils candits*: dulces --- se atrugan en la palma y se comen sin aderezo alguno», definit així ja per Cavanilles (II, 272) i fins sembla que la definició que DAG. dóna com a § 2 per al valencià «passat, madur, vell, ranci» pugui esbossar algun pont semàntic entre les dues idees (majorment podent comprendre's el *de-* de *decandir-se* com a ajudat per la influència de *decaure*). Tanmateix el conjunt del dossier que he detallat més amunt sembla que fa inclinar la balança cap a l'altra explicació.¹ *Candirols*.

Candidat [escr. Renaix.], pres del ll. *candidatus* id., dit així perquè els candidats a magistratures romans es vestien amb toga blanca; *candidatura*. *Canejar* 'netejar la roba i fer-la tornar blanca' 'rentar-la' (BDC III, 90) [ja S. XII, *Cost. de Tortosa*: «en les riberes --- pot hom draps lavar, *canejar*, secar» I, ii, 4, ed. Oliver, 20; i avui encara tort. i maestr.]:² sembla correspondre a un ll. *CANDIDIARE, però potser més aviat serà una formació més tardana sobre CANDIDUS amb sufix -IZARE, que correspondria millor al sentit transitiu, cf. gascó del Gers *cande*, -o, «limpide, pur» (Cénaç-Moncaut), i el nom del poble aranès de *Canejan* es podria pendre com a indicatiu vague en tots dos sentits (CANDIDIANUM, segurament, nom en -IANUM); cf. mossàr. *qāndar*, -ara, traduïts «candidare», «candidacio» en el nostre *RMa.* (pp. 223 i 164), que Simonet, *Glos.*, interpreta en el sentit de «batanar, blanquear los lienzos en el batán» (però no fóra estrany que significués el mateix que el mot tortosí).

De l'adjectiu CANDIDUS, ampliat per mitjà del sufix -ALIS, amb un sentit igual al del cast. *candial*, *trigo candéal*, hi va haver també un nom valencià de la xeixa («*candéals*: candeales», Escrig 1851), que més que castellanisme és probable que sigui supervivència mossàrab, com sigui que trobem ja *xexa candeyal* en el S. XIV en el nostre *Libre de Tres* (Faraudo, *Misc. Fabra*, p. 173, s. v. *xeixa*), rimant amb *forj reyal*, 71 i en Jaume Roig: «menjar t'afanya / si t'hi convida / tal pa de vida, / pa de virtut, / pa de salut, / pa engelical, / pa divinal, / forment *candel*: / pus alt del cel / és devallat» (v. 12997): també ací, doncs, ho tenim assegurat per la rima, però en -el amb la mateixa contracció, ben coneguda en valencià popular, que *caní rel < real*. No hi ha en efecte cap raó per considerar això com a forma estrictament castellana sinó mossàrab (com a tal, *candiál* en *PAlc.* i cf. Simonet) puix que de tota manera existeix *candiel* a Andalusia [1729] per a una espècie de menjar blanc, on la imela (en contrast amb *candial*, nom del mateix menjar a l'Argentina) demostra que el mot va passar a través de l'àrab; i el nom de la xeixa va existir també en gascó antic: «lo pan del grossal pesarà me<n>ys, lo de 3 drs., 1 onssa, que lo del *canesal*», en els Establiments de la vila de Marmanda, de l'any 1396, que Delpit³ tradueix «farine fine», però com que es tracta del preu «*for del blat*», deu ser exactament 'candéal, xeixa'.

Incandescent [1868, *SLitCosta*]; *incandescència*

[id.: «estat d'un cos que emet llum perquè es troba a temperatura elevada», Ed. Fontserè, *CiFiNat.*, 79, 87].

¹ Es pot fins i tot apreciar el fet que, en el llatí vulgar, l'arrel verbal de *candere* ja presentava tendència a pendre accs. secundàries, figurades, referides a l'estat del cos humà i de l'ànima. En Petroni *excandere* és sovint 'enfellonir-se, indignar-se' (LXXXV, 2; LXXVII, 4), però amb neta al·lusió a l'esblanqueïment: en el LIII, 8, Ernout tradueix «*excanduit* Trimalchio» per «devint pàle de rage». —

² En Jaume Roig, *canejadora* és també la 'bugadera' (i no pas 'acanadora, mesuradora' com voldria *AlcM*, però el context és clar): «de l'ordidor / e texidora, / *canejadora*, / ni vanover, / ni perpunter; / de lli comprat, / cuyt ni filat, / may ne viu contes», v. 2994. Es tracta de vida domèstica, comptes conjugals, res de negocis ni fabricació. A Gadesa, d'altra banda, és «exposar al sol el drap teixit, perquè torni blanc» (*AlcM*), i això és el que tenim en quatre docs. de Vic o Bna., des de 1406 a 1534, extractats pel DAG., on es tracta de roba o fil de lli *canejat* o *no canejat*. La *Canejada*, partida del Vendrell l'any 1741 (DAG.), es deu referir al mateix. Es podria pensar en un derivat de CANUS, que tenim en el lleonès de la Puebla de Lillo («*canear*: echar leche a las migas, ponerlas blancas», Goy, *Susarón*, p. 490), però el matis de color, en el mot català, correspon millor a CANDIDUS que a CANUS. —³ *Archives du Dépt. de la Gironde* v, 196, i gloss. en el vol. XI.

Candonga, V. DCEC, s. v. *candongo* (I, 631) *Candor*, *candorós*, V. *càndid* *Canecha*, err. tip. en *AlcM* per *caneha* (veg. HACA, *bacanea*) *Canejador*, *canejar*, V. *càndid* i *canya* *Canela*, V. *candela*, i *canya* (*canyella*) *Canelar*, V. *calendari* *Canelera*, V. *candela* *Canell*, *canella*, *canellar*, *canelló*, V. *canya* *Canelobre*, *canelobreria*, V. *candela* *Canelons*, V. *canya*

CÀNEM, d'una variant del ll. CANNĀBIS (gr. *κάνναβις*), mot d'origen estranger en llatí i grec, que també apareix amb -m- en el mossàrab *qānnam*, cast. *cáñamo*, port. ant. *cánamo*. □ 1.ª doc.: 1.ª meitat S. XII i, en formes derivades i llatinitzades, ja princ. S. X.

Encara que no en context ben català, trobem ja la forma catalana *cànem* en un doc. de la 1.ª meitat del S. XII; formes també quasi catalanes apareixen des de fi del S. X: *cānnamus* des de 981, *kānap* (cf. aranès *cànep*) ja dues vegades l'any 1034; en el collectiu tenim *cannamares* des de 924, *kannabaris* el 910, *cannebares* el 1056, i la forma catalana *canabar* el 1036 (Bast.-Bass., 354-5). En contextos catalans tenim ja «quintal de *cànem* obrat o no obrat» en la Lleuda de Cotlliure de 1249 (RLR IV, 251). Des dels orígens, la llengua, en aquest mot, va admetre una forma amb -ny- al costat de la forma amb -n-: avui aquesta és la usada en quasi tot el territori continental, però l'antiga *cànyem* (pronunciada ara amb labialització *cà-*